

Wij daarentegen eischen voor elk bestanddeel van ons volk volledige vrijheid, onbekrompen recht, om naar zijn getalsterkte en geldelijk vermogen, naar zijn zedelijke kracht en de geestesgave, die het in zich draagt, op de nieuwe volksformatie in te werken. Elk historisch-geworden element van ons volksleven, moet naar luid onzen eisch, in de herboren nationaliteit zijn terug te vinden, hoe ook gewijzigd en beperkt. Ons gereformeerd volk vooraan, maar evenzeer onze Katholieke landgenooten, de mannen van het oude »Nul'' zoowel, als het jonge Holland, noem het modern of radicaal, kortom elke groep elke richting, moet kunnen meêbouwen aan het nieuwe huis, waarin Holland's volk wonen zal. Alleen zóó kan ons volk vervorming van zijn leven ondergaan, zonder voorloopig in zelfmoord te berusten, in afwachting van het nieuwe volksmodel, dat het uit de hand der wijzen onzer eeuw ontvangen zal. Juist omdat we geen vervorming van ons volk naar afgetrokken begrippen willen, maar door de krachten, die in het volksleven zelf woelen, bestrijden we elken dwang, die het uitkomen van eenig deel van het volksleven belet. En daarom dus beroepen we ons op het volksgeweten, opdat ons volk, niet langer door wijsgeerige theorie misleid, ophoude zonder zelfbewustzijn zulk een gewichtig tijdperk van zijn volksbestaan te doorleven. Op het volksgeweten, in naam en ten behoeve van alle elementen onzes volks, opdat aan elk dier elementen de vrije loop gegeven worde, om zijn rechtmatigén invloed op de vervorming onzer natie te doen gelden. Op het volksgeweten eindelijk, opdat, bij de gedaanteverwisseling die ons volk onmiskenbaar ondergaat, de zenuw van ons volksleven niet worde doorsneden, en die diepe grondtrekken van ons volkskarakter niet verdwijnen, waar zonder Holland's volk zou ophouden van Hollandschen bloede te zijn.

En dan ja, als we eerst door die ontwaking van het volksgeweten, de gemeenschappelijke basis herwonnen hebben,